

KARAMANLICA METİNLERDE BİR İMLA MESELESİ: SES BOŞLUĞU ÜZERİNE*

The Issue of Orthography in Karamanlidika Texts: Hiatus

Gündoğan ALPAY**

Dil Araştırmaları, Güz 2019/25: 175-192

Öz:Anadolu’da Müslüman Türklerle birlikte yaşamış olan Karamanlılar, Hristiyan olmalarının yanı sıra Türkçeden başka bir dil kullanmamış ve eserlerini Grek alfabesiyle Türk dilinde yazıya geçirmişlerdir. Bu eserlerde İç Anadolu ağzına dayalı olan ve Karamanlca olarak adlandırılan bir yazı dili kullanmışlardır. Karamanlca, gerek söz varlığı gerek yazım hususiyetleri, gerek de söz dizimi olarak Grekçeden etkilenmiştir. Tüm bu özellikleri ile Karamanlca, pek çok araştırmacının dikkatini çekmiştir.

J. Eckmann’dan bu yana Karamanlca metinler üzerine yapılan çalışmalarda “ses boşluğu” tabiri kullanılır olmuştur. Bu terim, iki ünlü arasında kalan bir ünsüzün çeşitli sebeplerle ortadan kalması sonucu yan yana gelen iki ünlüyü karşılamak için kullanılır. Kanaatimizce Karamanlca metinlerde Grek etkisi olarak düşünülmüş ve kabul görmüş bu hadise, gerçeği tüm yönüyle ifade edememektedir. Türkçenin ses sistemine aykırı olan bu ses olayı, metinlerin konuşma diline dayanması ve yazıcıların mevcut sesleri duymayıp, yazıda ifade edememeleri ile açıklanabilir. Ayrıca Grek alfabesindeki işaretlerin ses değerleri de bu noktada iyi irdelenmelidir.

Anahtar Sözcükler: Karamanlca, Ses Boşluğu, Yazım Bilgisi.

Abstract: In addition to being Christian, Karaman peoples who lived with Muslim Turks in Anatolia did not use any other language other than Turkish and wrote their literary works in Turkish in Greek alphabet. In these works, they used a literary language called Karamanlidika which is based on the dialect of Central Anatolia. Karamanlidika was influenced by Greek in terms of vocabulary and spelling features and syntax. With all these features, Karamanlidika has attracted the attention of many researchers.

Since J. Eckmann, the term “hiatus” has been used in studies on Karamanlidika texts. This term is used to refer to two vowels that come together when a consonant vanishes between two vowels for various reasons. In our opinion, this term, which was considered and accepted as a Greek influence in Karamanlidika texts, cannot express the truth in all its aspects. This acoustic phenomenon, which is contrary to the sound system of Turkish, can be explained by the fact that the texts are based on the colloquial language and that the authors cannot hear the existing sounds and cannot express them in the writing. In addition, the acoustic values of the letter in the Greek alphabet should be examined well.

Keywords: Karamanlidika, Hiatus, Orthography.

* Bu çalışma Karamanlca Aleksandros Makedonlali Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri başlığı altında, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, 2017SOBE008[06] proje numarası ile Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Koordinasyon Biriminin desteği ile tamamlanan yüksek lisans tezinden hareketle hazırlanmıştır.

** Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Manisa / TÜRKİYE. gundoganalpay@gmail.com. ORCID: 0000 0002 5336 0427 Gönderim Tarihi: 19.08.2019/Kabul Tarihi: 09.09.2019

0. Giriş

Karamanlı adı, 1924 yıllarına kadar genel olarak İç ve Güneybatı Anadolu’da yaşayan Hristiyan Türkleri ve o tarihten itibaren de Yunanistan’ın çeşitli bölgelerinde hala yaşayan mübadilleri ifade etmede kullanılan bir adlandırmadır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında, Anadolu’da Müslüman Türklerle birlikte yaşamış olan bu topluluk, Hristiyan olmalarının yanı sıra Türkçeden başka bir dil bilmemeleri ve genellikle dinî karakterde olan eserlerini Grek alfabesiyle Türk dilinde yazmış olmaları nedeniyle, her zaman araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Kökenleri konusunda henüz kesin bir sonuca varılamamış olan bu topluluk, bugüne kadar tespit edilebilen 628 adet Karamanlıca eser dikkate alındığında, miras olarak arkalarında çok ciddi bir edebi ürün bırakmıştır. Ancak bu 628 üründen yalnız birkaçı ayrıntılı incelemeye tabi tutulmuştur. Bu bakımdan bu alanda çok ciddi bir eksiklik olduğu aşikârdır. Bu çalışma ayrıntılı incelemeye tabi tutulmuş birkaç eser üzerinde yapılmış, kanaatimizce yanlış olduğu düşünülen “ses boşluğu” olayını konu almaktadır.

1. Karamanlı Adı ve Karamanlıların Kimliği

Karaman, tarih boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış kadim bir yerleşim yerinin adıdır. Eskiçağda Lâranda¹ adıyla bilinen Karaman bölgesi, bu asırlarda sırasıyla Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Persler ve Romalıların hâkimiyeti altına girmiştir. Bölge, M.S. 395 yılından itibaren Bizans İmparatorluğu topraklarına katılarak, Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. 1165 yılında Selçuklu hükümdarı II. Kılıçarslan’ın önderliğinde Anadolu Selçuklu hâkimiyetine giren Lâranda bölgesi, 13. yüzyılda önce Ermeni devletinin ardından da Moğolların istilasına uğramış, bölgede Karamanoğulları Beyliğinin kurulmasına kadar istikrar sağlanamamıştır. Zaman zaman Karamanoğulları ile Eretna ve Memluk Devletleri arasında bölge üzerinde iktidar mücadelesi yaşansa da Lâranda, 1471 yılında Osmanlı Devleti sınırlarına dâhil edilmiştir. Roma döneminde Kapadokya olarak adlandırılan bölge, Osmanlı devleti zamanında Lâranda adının yanında Karaman olarak da anılmaya başlanmıştır (Tuncel, 2001; 444-445).

Osmanlı Devleti’nin sınırları içerisinde yaşamış, daha sonra göçlerle farklı bölgelere yerleşen, Türkçe konuşan Hristiyan Ortodoks topluluğa, Karaman kökenli oldukları için “Karamanlı” adı verilmektedir. Soysü’nün (1992), belirttiğine göre bu topluluk, 1924 yılındaki nüfus mübadelesine kadar, Anadolu içerisinde Aksaray, Akşehir, Antalya, Derinkuyu, Ereğli, Ermenek, Fethiye, Göreme, Kayseri, Konya, Mersin, Nevşehir, Niğde, Peristrema (Ihlara/Güzelyurt), Ürgüp, vb. köy ve kasabalarında yaşamışlardır. Eckmann, bu coğrafyayı kabaca, Anadolu’nun takriben Trabzon/Fırat/Toros/Silifke hattından batıya düşen kısmı olarak ifade etmektedir (1965; 165). Bunun dışında bu topluluğa Balkanlar, Kırım, Azak, Suriye, Beserabya -bugün Ukrayna ve Moldavya sınırları içerisinde kalan bölge-, Teselya -Orta Yunanistan-, Makedonya, Odessa, ve

1 Hititler devrinde Lanta ve Laranta adında iki şehir adının var olduğu bilinir. Kimi araştırmacılar bu iki adın aynı şehri ifade ettiği üzerinde hem fikirdir. Uzunçarşılı ise Lâranda’nın eski adının Talaranza olduğunu kaynak göstermeden ifade etmiştir. Tüm bunların doğru olması durumunda Gümüşçü, Karaman bölgesinin Hitit döneminde de bir yerleşim yeri olduğu ve Lâranda adının Hitit döneminden 19. Yüzyıla kadar yaklaşık dört bin yıl korunduğu sonucuna varmıştır (Gümüşçü, 1997; 39).

Trablusgarp'ta rastlanmaktadır (Anzerlioğlu, 2003: 139; Dryga, 2007: 504). Ayrıca İbar (2010), 19. yüzyılda Karamanlca kitapların birçoğunun sonunda o kitabın parasını ödeyerek talep eden müşterilerin listesinin verildiğini bildirek bu listelerin o devirde Karamanlıların nerelerde yaşadıklarına iyi birer kaynak oluşturduklarını ifade etmiştir (114).

Karamanlılara, Osmanlı arşiv belgelerinde “Zımmîyân-i Karaman” veya yalnız “Karamânîyân” denilmekle beraber bu topluluğun kendilerini “Anadolu Hristiyanları”, “Anadolu Ortodoks Hristiyanları”, “Yunanî lisanını bilmeyen Anadolu'daki Hristiyanlar”, “Anadolulular” vb. adlarla ifade ettikleri bilinmektedir (Berkol, 1986: 137). Güngör, “Anadolu'nun hemen her tarafında yaşayan Rumlara ‘Rum’ denilirken, Karaman bölgesinde yaşayanlara diğer Rumlardan ayrı olarak ‘Karamanlı’ adının verilmesi, onların diğer Rumlardan ayrı bir özelliğe sahip olmalarından kaynaklanmalıdır” diyerek Anadolu'da Karamanlılar ile Rumlardan arasındaki ayrıma dikkat çekmiştir (2002; 471). Kanaatimizce Güngör'ün dikkat çektiği husus, Karamanlıların Türkçeden başka bir dil bilmemesidir.

Karamanlı adı ilk kez Bohemyalı seyyah Hans Dernschwam'ın 1553-1555 yılları arasında, İstanbul ve Anadolu'ya (Amasya iline kadar) yapmış olduğu gezileri günlük şeklinde anlattığı *Tagebuch einer Reise nach Kostantinopel und Kleinasien (1553/55)*² adlı seyahatnamesinde “Caramani”, “Caramanier” ve “Caramanos” olarak geçmektedir (Yüce 2010: 157). Yine Fransız seyyah Nicolas de Nicolay, *Les Navigations, Peregrinations et Voyages Faicts en Turquie envers 1577* adlı seyahatnamesinde İstanbul Yedikule civarında bulunan Karamanlılardan bahseder (İbar, 2010; 108)³. Ayrıca, Evliya Çelebi Antalya'dan bahsederken “...dördü Urum keferesi mahallesidir. Ama keferesi asla Urumca bilmezler. Batıl Türk lisanı üzre kelimat ederler” (İbar, 2010: 108), diyerek Türkçeden başka dil bilmeyen Hristiyanların olduğunu bildirmektedir. Bunların Karamanlılardan başka bir topluluk olamayacağı şüphe götürmez bir gerçektir.

Bugün “Karaman” adının nereden kaynaklandığı kesinleşmiş değildir ancak bir boy veya yer adından gelme olasılığı yüksektir. Boy adı olarak Karaman, Yazıcızade Ali'ye göre Afşarların bir kolu; Abdülkadir İnan'a göre ise Salur boyunun bir koludur

2 Alman asıllı olan Hans Dernschwam, İstanbul'daki Macar Elçiliğinde 1553-1555 yıllarında görevli iken, İstanbul'u ve Anadolu'nun bazı yerlerini gezmiş, gördüklerini, izlenimlerini günlüğüne kaydetmiştir. Hans Dernschwam İstanbul'da gördüğü Karamanlı Türkleri hakkında şunları yazmıştır. “Yüksek surlardan pek uzak olmayan, şehrin Yedikule denen ıssız bir semtinde Karamanlı denen, Hristiyan bir halk oturur. Bunlar Hristiyan olup Rumlardan ayrı mezheptendir. Kiliselerinde ayinlerini Rumca yaparlar, fakat hiç Rumca anlamazlar, çünkü dilleri Türkçedir. Türkçeyi eskiden beri mi konuşuyorlardı, bunu bilmiyorum. Şimdiki padişahın [Kanuni Süleyman'ın] babası [Yavuz] Selim'in, bunları, savaş yaptığı ülkelerden [İran taraflarından], İstanbul'a getirdiği söyleniyor. Kalabalık ve güçlü bir halka benziyorlar. Kadınların başlarında, uzun, sivri, ak, bazen renkli, tıpkı papalık tacı gibi bir külahları var. Evden dışarı çıkacakları zaman, bunun üzerine, göğüslerinin üstüne kadar inen ince, şeffaf bir örtü ile kapatırlar” (Yüce, 2010; 158). Seyahatname metni Prof. Dr. Yaşar ÖNEN tarafından 1992 yılında *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü* adıyla Türkçeye çevrilmiştir.

3 Nicolas, gözlemlerinde Karamanlıların, el sanatlarında usta olduklarını ve ticaret ile uğraştıklarını deyinmiştir. Karamanlı kadınlar hakkında da bilgi veren Nicolas, onların mahcup bir tabiata sahip olmalarıyla hamam, pazar ve kilise haricinde dışarıya çıkmamaya meyilli olduklarını belirtmiştir. Yine Karamanlı kadınların ipek ve kadife elbiseler ile iyi bir giyim kuşama sahip olduğunu, ayrıca tül ile süslenmiş uzun başlıklar taktıklarını ifade etmiştir (İbar, 2010; 108). Seyyah Nicolas'ın bahsettiği Karamanlıların, Fatih Sultan Mehmet'in Karamanoğlu Beyliğine son verdikten sonra İstanbul'a bölgenin farklı yerlerinden getirdiği Karamanlılar olma ihtimali yüksektir. Zira o yıllarda Karaman bölgesinden gelenlerin, Fatih ve Şehzade Cami arasında yerleştirildiği bölgeye Büyük Karaman; Fatih semtinin kuzey tarafında yerleştirildiği bölgeye ise Küçük Karaman adlarının verildiği bilinmektedir (Gümüşçü, 1997; 49).

(Anzerlioğlu, 2003: 138-141). Eckmann (1965), bu konuda, Hristiyanlığı kabul etmiş Türklerin soyundan gelen Karamanlılar, 16. yüzyılda Karaman beyliğinin himayesine girdiği için Karamanlı adını almış, daha sonra da Anadolu'da yaşayan bütün Hristiyan Türkler ve Karamanoğulları Beyliği'nin dışında yaşayanlar için de Karamanlı adının kullanıldığını belirtmiştir. Anzerlioğlu, Karamanlı adının bir yer adından gelebileceğini, Büyük İskender zamanında Kirmanşahlrın memleketine Karamania adının verilmesini örnek göstererek bu adın Eckmann'ın belirttiğinin aksine sadece Karamanoğulları Beyliği'nden kaynaklanmamış olabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca Bizans tarihinde 1205 yılında bugünkü Edirne topraklarına adları Ulahya ve Karamanie olan iki krallığın gerçekleştirdiği bir saldırıdan bahsedilir. Bu olay da Anzerlioğlu'nun çalışmasında Eckmann'ın görüşüne karşı öne sürdüğü bir veri olarak kullanılmıştır (2003; 146-147).

Karamanlıların kökeni hakkında Türkiye ve Yunanistan'da farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bazı çevrelerce Türkçe konuşmak zorunda bırakıldıkları için Türkleşmiş Rumlar, karşı bir görüşle de Türkçe konuşmayı unutmamış fakat Hristiyanlığı benimsemiş Türkler oldukları ileri sürülmüştür. Bu iki görüş de genellikle ideolojiyi çıkış noktası olarak birtakım araştırmacılar tarafından savunulmuştur. Karamanlıların Türkleşmiş Rumlar olduğunu savunan araştırmacılar, Sophokles Hüdaverdioğlu/Theodotos, Spiros Vryonnis, Charles Texier, Avram Galanti, Sévérien Salaville, Eugene Dalleggio, Evangelia Balta; Karamanlıların, Bizans döneminde çiftçi olarak sınırlara yerleştirilen Türklerin veya aynı dönemde paralı asker olan Türklerin bakiyesi olduklarını savunan araştırmacılar ise Janos Eckmann, Gotthard Jaschke, Robert Anhegger, Cami Baykurt, Harun Güngör, Mehmet Eröz, Mustafa Ekincikli, Yonca Anzerlioğludur. Karamanlıların Anadolu'ya ilk gelen Türk boylarının soyundan olduklarını ileri süren teze göre Karamanlılar, o dönemlerde çok güçlü olan Bizans ve Anadolu kiliselerinin etkisi ile Hristiyan olmuşlar fakat ana dilleri Türkçeyi unutmamışlardır. Temelde bu bakış açısından hareket edilmekle birlikte bazı araştırmacılar olaya farklı boyutlardan bakarak bu köken iddiasını şöyle dallandırmışlardır: Bu görüşlerden biri Karamanlıların atalarının, Selçukluların Anadolu'yu ele geçirmesinden önce, Karadeniz'in kuzeyinden göç ederek Bizans İmparatorluğu'nun doğu sınırlarına yerleştirilen ve Hristiyanlaştırılan Kıpçak, Kuman, Peçenek ve Uz Türklerinin kalıntısı olduğudur (Ağca, 2006: 8). Uygurların, Göktürk İmparatorluğu'nu dağıtması sonucu Orta Asya'dan çıkan Türkler, iki ana kola ayrılarak batıya doğru hareket etmişlerdir. Hazar Denizi'nin kuzeyinden geçerek Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırları işgal eden Peçenek, Uz ve Kıpçaklar, Bizans İmparatorluğu ile doğrudan etkileşime girmiş ve Bizans ülkesine akıncı, paralı asker ve mülteci olarak katılmışlardır (Güngör, 2002: 471). Bu kitlenin Hristiyan misyonerlerin faaliyetleri sonucunda daha o devirde hiç değilse bir bölümü Hristiyanlık dinini benimsemiş olmalıdır. Ayrıca Bizans İmparatorluğu, hem Türk boylarını birbirine kırdırmak, hem boy liderlerine Hristiyanlığı farklı yollarla kabul ettirmek hem de iskân politikası gibi yöntemlerle bu işi hızlandırmıştır. Adı geçen Türk boylarına mensup bazıları ise iyi at binme, çeviklik, iyi savaşabilme vb. özelliklerinden dolayı Bizans ordusuna Türkopol yani Türk paralı askeri olarak alınmıştır. Bizans devrinde Hristiyanlaşmış olanlar yüksek olasılıkla asimile olup farklı yerlere dağılmışlardır. Türkopol olarak alınan askerler ise Bizans ülkesinin doğusunda İslam ordularına karşı sınır bölgeleri

olan Toros eteklerine, Karaman ve Kayseri yörelerine yerleştirilmişlerdir. Nitekim 946 yılında Tarsus'a Müslüman ve Hristiyan esirlerin değişimini yapmak üzere gelen Abbasi halifesinin elçisi, Rum kumandanın yanına gittiğinde maiyetini teşkil eden askerler arasında Hazar ve Fergana Türklerini görmüştür. Bunlar da daha evvelki yıllarda Bizans ordusuna alınmışlar ve Kapadokya bölgesine yerleştirilmişlerdir (Tongal, 2007; 29). Güngör (2002), bu sınır bölgelerine yerleştirilenlerin daha sonra oralarda kalarak Selçuklu ve Osmanlı içerisinde dinî müsamahadan dolayı inançlarını muhafaza ettiklerini belirtmektedir (471). Aynı tez içinde Selçuklularla gelen ve Şamanizm'i koruyan boyların, Anadolu'daki yerli unsurlarla ilişkisi sonucunda yavaş yavaş Hristiyanlığı kabul etmesiyle Karamanlıların oluştuğu görüşü de yer almaktadır (Soysü, 1992: 178). Bu konuda Ekincikli, Selçuklu Türklerinin, Anadolu'ya yurt kurmak amacıyla göçtükleri zaman, Anadolu'nun Türk nüfusundan tamamen mahrum olmadığını, Anadolu nüfusunun bir kısmının Bizans İmparatorluğu içerisinde Hristiyanlaşmış Türk boylarından ibaret olduğunu belirtmiştir (1990; 100-106). Bu anlayıştaki bir başka görüş de Karamanlıların kökenini yalnız batıdan gelen Türklere değil doğudan gelen Türkmen boylarına da dayandırmaktadır. Bu görüşe göre Karamanlılar, Anadolu'ya ilk gelen Türk boylarının Hristiyanlarla sıkı ilişkileri ve zamanın Ermenistan devleti sınırları içerisinde bulunan topraklara yerleşmeleri sonucunda Hristiyanlığı kabul etmişler ve uzun süren bu ilişkiler esnasında Ermenilerle daha sonra ise Rumlarla Türkler arasında kültür alışverişleri meydana getirmişlerdir. Bu kültür alışverişleri Ermenilerle Rumların dil ve ad bakımından Türkleşmesine, bazen Müslümanlaşmasına neden olurken, Türklerin de Rumlaşmasına ve Hristiyanlaşmasına neden olmuştur (Soysü, 1992: 179). Zeki Velidi Togan bu hususta bu Türklerin Rumlaşıp Ermenileşmediğini savunurken, Mehmet Eröz ise hem Rumlaştıklarını hem de Ermenileştiklerini savunmaktadır (Köremezli, 2009: 4-5). Karamanlıların Türk asıllı olduklarını ileri süren araştırmacılar, bu görüşlerini ispat için tarih biliminin verileri yanında antroponimi (kişi adları bilimi) biliminden de yararlanmışlardır. Karamanlıların isimlerini nereden aldıkları ve Türklerin hangi boyundan geldikleri tam anlamıyla kanıtlanamasa da, Şeriye Sicillerinden anlaşıldığı üzere, adlarının çoğu kadim Türk adlarıdır⁴. Osman Turan'ın konu ile ilgili, mühtedilerin genellikle Abdullah, Muhammed gibi dini isimler aldığını belirtmesi bu noktada dikkate değer bir tespittir (Anzerlioğlu, 2009, 151).

Yunan tezinde ise "Kapodokkes Ellines" adı verilen bu halkın, Rum Ortodoks kökenli olduğu ancak bölgedeki ağır Osmanlı baskısı, Türk dilinin zorunlu kullanılması ve Rumca eğitimin yıllarca verilememiş olması gibi nedenler ile ana dillerini unuttuğu ve yalnızca dinlerini muhafaza ettiği ileri sürülmektedir (Soysü, 1992: 179). Charles Texier, Sévérien Salaville ve Eugene Dalleggio bu konuda Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin Anadolu'yu zapt etmelerinden sonra buralardaki Rum okullarını kapatıp Rumca'yı unutturduklarını iddia etmişlerdir. (Köremezli, 2009: 8). Karamanlı Türklerinden olan ve Yunanistan'a göç ederek Theodotos adını

4 Yalnızca Rumlar arasında değil Ermeni cemaati içerisinde de tespit edilebilen bu adlardan bazıları şunlardır: Kaya veled-i Serkis, Arslan birader-i Haçuk, Budak veled-i Mıgırdıç, Serkis veled-i Balyemez, Baran veled-i Karaca, Subhanverdi veled-i Tomas, Karakoç veled-i Tursun, İlalı veled-i O, Kırkor biraderi O, Bogos veled-i Hudaverdi, Yağmur, Ulaş, Balı, İlbeği, Çiçek, Serkis veled-i Eymür, Kumrı veled-i Tutı, Serkis veled-i Pulad-Çakır, Yörük veled-i Mehtar, Aydoğmuş birader-i O, Agop veled-i Gökçe, Kaplan, Timur, Şaliin, Dede, Toros veled-i Kaya, Ovanis veled-i Hüdaverdi, Melikşa, Bulgar veled-i Sevündük, Musa veled-i Bulgar vb. (Anzerlioğlu, 2009; 150).

alan S. A. Hüdaverdioğlu, Karamanlıların aslen Grek olduğunu iddia etmiştir. Bu duruma itiraz eden Sykutris ise III. Bizans Tetkikleri Kongresi'nde, Rumca'nın basit bir konuşma dili olmadığı için kolay unutulamayacağını ve Karamanlıların dillerini kaybettirecek baskı ortamı oluşmuş ise bu baskı ortamından niçin Ermeni ve diğer Rumların etkilenmediğini dile getirerek Thedotos'un bu görüşüne itiraz etmiştir (Arısoy, 2002: 31). Bu konuda son yıllarda önemli çalışmalar sunan Evangelia Balta'da Karamanlıca kitapların ön sözlerinden hareketle Karamanlıların Rum olduklarını ispat etmeye çalışmaktadır. Balta, Karamanlıca konuşanların, Kapadokya'nın Bizans'ın doğu bölgesindeki son sınırı olması ve bölgeye Türk kavimlerin egemenliğinin yerleşmiş olması nedeniyle Yunanlı bölge sakinlerinin dillerini ilk unutan topluluk olduğunu savunmaktadır (Balta, 1998: 4). Aristotelis Kourtidis ise Rumların Türkçeyi öğrenmelerini, Anadolu'nun fetih tarihine kadar götürmekte ve bunun nedenini Türkçenin kolay telaffuz edilir bir dil olduğu ile açıklamaktadır (Demirci, 2014: 156).

Yukarıda iki farklı görüş ve araştırmacıların bu görüşleri ispat için sundukları dayanaklar verilmiştir. Türklerin Anadolu'ya ilk defa Malazgirt ile gelmedikleri ve uygun koşullar varsa kolay din değiştirdikleri bugün bilinen bir gerçektir. Ayrıca Anadolu ve Oğuz boyları bir kenara bırakıldığında Avar, Bulgar, Peçenek, Kıpçak boylarının daha önceleri Avrupa'ya kadar ilerledikleri çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Dolayısı ile Türklerin Hristiyanlıkla olan ilişkileri çok eskiye dayanmaktadır. Türklerin çeşitli devletler tarafından paralı asker olarak kullanıldıkları tartışmasızdır. Selçuklu ve Osmanlı Devleti devirlerinde İslamiyet'in sağladığı gayri müslim hoşgörüsü, ister Rum ve Ermeni ister Hristiyanlaşmış Türk olsun hiçbirinde inancını değiştirme dürtüsü uyandırmamıştır. Bu da her inançtan kesimin bir cemaat oluşturmaya neden olmuştur. Ayrıca gayri müslimlerden alınan vergilerin Müslümanlardan alınan vergilere göre yüksek olması, iktisadi açıdan bu cemaatlerin mevcut durumlarını korumalarının istendiğini de göstermektedir (Ercan, 1991; 372). Cemaat konusunda Bruce Clark'ın adı geçen topluluk için sarf ettiği şu sözler dikkat çekicidir: *“Osmanlı Hristiyan köylüsü, hayatının bazı alanlarında Rum Ortodoks Patrikhanesinin yetkisine göre hareket etmek zorundaydı. Sadece dinsel yaşamı değil, doğum, evlenme, ölüm törenleri Rum Ortodoks Patriğinin yetki alanı içindeydi. Ama o aynı zamanda padişahın tebaasıydı ve Padişahın Anadolu tebaasının büyük bölümüyle aynı dili konuşuyordu. Yani bir başka deyişle Türk'tü. Onun gerçekte Türk mü yoksa Yunanlı mı olduğunu sormak neredeyse cevabı olmayan bir soruyu sormak demektir. Çünkü bu sözcükler bugünkü anlamlarıyla 19. yüzyılda mevcut değildi.”* (İbar, 2010: 106-107). Buradan hareketle bazı Rumların Türkleşip Müslümanlaştığı gibi bazı Türklerin de Rum/Ermenileşip Hristiyanlaştığı hususu gözlerden kaçmamalıdır. Bu noktadan bakıldığında araştırmacıların kendi açılarından haklı gerekçeler bulmalarının nedeni anlaşılabilir. Tüm bunları dikkate aldığımızda, sorunun Karamanlı adında düğümlendiği, bu adın sanılanın aksine tek bir boy veya dili ifade edemeyeceği söylenmelidir.

2. Karamanlıca ve Karamanlıca Edebi Ürünler

Karamanlıların kökeni ve tarihi konusunda kesin olmayan pek çok nokta varken Karamanlılar konusunda hiç tartışmasız en kesin olan mevzu, bu topluluğun dillerinin Türkçe olduğudur. Karamanlıların konuştukları dil, “Karamanlı Türkçesi”,

“Karamanlidika” veya “Karamanlıca” olarak adlandırılmaktadır. Bu topluluk kendi dillerini ise “Türkçe”, “Açık Türkçe”, “Sade Türkçe” diye tanımlamaktadır (Yüce, 2010: 157). Korat (2003), Anadolu Karamanlı ağzının İç Anadolu ağzına yakın olduğunu, konuşma dilinin fonetik özellikleri, erken dönemde Orta Anadolu ağzıyla, geç dönemde ise Osmanlı Türkçesi ile benzeşmekte olduğunu dile getirir. Eckmann, Jacop’un konuyla ilgili Karamanlı ağzı Klasik Osmanlı diline yakındır görüşünün kısmen doğru olduğunu belirtir (1965: 168). Bu hususta Özkan, kaybolmakta olan Karamanlı ağzının kesin olarak İç Anadolu Türkçesi ağzı olduğu sonucuna varmıştır (2013, 14). Ağca, ise bu dilin özellikle Orta ve Güney Anadolu ağızlarıyla benzerlik gösterdiğini bunun yanında Kıbrıs ve Balkan ağızları ile de örtüştüğünü dile getirmiştir (2010; 85). Zamanla Karamanlıların, Osmanlı Devleti’nin farklı bölgelerine göç etmesi ile konuştukları ağız özellikleri de yerleştikleri bölgeye göre değişikliğe uğramıştır. Berkol, Karamanlıların Kayseri ve Nevşehir ağzına yakın bir ağıza sahip olduğunu, Karamanlıca eserlerde de sözcüklerin ve sözdiziminin büyük ölçüde Türkiye Türkçesi yazı dilinin özelliklerini koruduğunu belirtmektedir (1986; 155-157).

Karamanlıca olarak yazılan ve kesintisiz olarak 20. yüzyıl başlarına kadar süren edebiyata Karamanlı Edebiyatı adı verilmektedir. Ayrıca Berkol, söz konusu edebiyatın Türk edebiyat tarihinde pek çok noktayı aydınlığa kavuşturabileceğini düşünerek, Karamanlı edebiyatının Türk edebiyatı içerisinde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır (1986; 155). 1454 yılında yazılıp 1584 yılında Basel’de basılan *Gennadios İtikatnamesi*⁵ bir yana bırakıldığında, 1718 yılında yayımlanmaya başlayan Yunan harfleriyle yazılmış Türkçe eserler, başka bir deyişle Karamanlıca eserler zengin bir edebiyat oluşturmaktadır. Berkol (1986), bu eserlerin yazma ve basma olarak iki grupta toplanabileceğini ve basma olanların çoğunlukta olduğunu ifade etmiştir (139). Yine bu eserlerin birçoğu çeviri olmakla birlikte birazı ise telifdir. Evangelia Balta, o günkü sayılarına göre Karamanlıca eser sayısını 628 olarak tespit etmiştir (Balta, 1998: 3-19). Bu eserlerin çoğu Atınada’ki Milli Kütüphane’de (National Bibliothec) ve Yunan Bilim Akademisi Kütüphanesi’nde (Bibliothek der Griechischen Akademie der Wissenschaften) bulunmaktadır (Ağca, 2006: 10). Karamanlıca eserlerin çoğu Hristiyanlıkla ilgili dinî ve ahlaki öğretileri anlatan Yunancadan tercüme eserlerdir. Eckmann (1992), Karamanlı Edebiyatının çoğunlukla tercüme olup kendi başına bir edebiyat olmadığını, işlenen konuların ise dinî olup bu metinlerde dünyevî sanata yer verilmediğini belirtmektedir. Karamanlı edebiyatının ilk zamanlarında misyonerlerin bu konuda oldukça fazla çalışma yaptığını, Hristiyanlık dinine ait ilahiler, ibadet kitapları, ilmihâller, mukaddes kitap tercümeleri gibi eserleri yayımlayarak Hristiyanlık dinini Orta Anadolu’daki Türklere aşılama için Karamanlıca eserler verdiğini söylemek mümkündür (Köremezli, 2009: 13).

Karamanlıca eserler günümüzde pek çok araştırmacı tarafından çeşitli içeriklere göre listelenmektedir. Bu listeler geçmişten günümüze Karamanlıca mevcut

5 Fatih Sultan Mehmet’in isteği üzerine, İstanbul’un ilk patriği Gennadios Scholarios’un 1455 yılı sonu veya 1456 yılı başlarında yazdığı Hristiyanlığın esaslarını anlatan ve aslı Yunanca olan İtikadnâme adlı eser, önce Türkçeye çevrilerek Fatih’e sunulmuş ve daha sonra Grek harfleriyle de Türkçe olarak yazıya geçirilmiştir. Bu Grek harfli metin 1584’te, Martino Crusius (1584: 107-120) tarafından Basel’de yayımlanmıştır. M. G. Miller, metnin ne Karamanlılar tarafından yazılmış olması ne de okur kitlesinin Karamanlılar olması hasebiyle bunun gerçekte Karamanlı Türkçesi bir metin olmadığını belirtmiştir. İtikadnâme, sadece Grek harfli Türkçe bir metindir (Ekşi, 2015a; 968).

külliyatı kapsamlı olarak gözler önüne sermektedir. Bu listelerden ilki, Sophokles Hüdaverdioğlu/Theodotos tarafından 1930 yılında Atina’da yayımlanmıştır (Yüce, 2010: 159). Yayımlanan bu ilk listede, 54 eserin kataloglandığı görülmektedir. Daha sonra Sévérien Salaville ve Eugène Dalleggio, *Karamanlidika* adında 3 seri katalog yayımlamıştır. Bu listelerde, çoğu dinî içerikli olmakla birlikte 333 eser yer almaktadır. Yüce (2010), bu katalogların ilk cildinin Atina’da 1958 yılında, ikinci cildinin Atina’da 1966 yılında, üçüncü cildinin ise yine Atina’da 1974 yılında yayımlandığını bildirmektedir (159). Ardından Otto Blau, Yunan harfli Karamanlı Türkçesi vezceler, kutsal günler, oruç kuralları, büyü duaları, Hristiyan azizlerinin ve Hristiyanlık uğrunda ölenlerin hayatını nakleden kitaplar, öğretici hikâyeler içeren pek çok metin yayımlamıştır (Yüce, 2010: 159). Son yıllarda Evangelia Balta *Karamanlidika* (1997) adında 1 cilt ve *Karamanlidika: Additions* (1987) adında 2 cilt olarak toplamda 3 seri ile Karamanlıca eserleri listelemiştir. Balta’nın bu listelerinde 750’ye yakın Karamanlıca eserin künyesi verilmektedir. Buna ek olarak Gazanfer İbar, *Anadolu Hemşehrilerimiz Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe* adlı çalışmasında pek çok Karamanlıca eseri göstermektedir (2010; 6-100).

Bugün, Karamanlı edebiyatı hakkında yapılan her çalışmada, Karamanlıca eserlerden bahsedilirken ilk dile getirilen metin, 1584 tarihinde Rum patriği Gennadius Scholarios’un Fatih Sultan Mehmet’e sunduğu *İtikatname*’dir. Dinçer (2011), bu *İtikatname* metninin Türkçenin üç ayrı alfabesi ile yazılmış nüshalarının bulunduğunu dile getirmiştir. Ayrıca *İtikatname* metni yazım ve dil hususiyetleri bakımından incelendiğinde yazıldığı devrin klasik Osmanlı yazı dili ile yazıya geçirildiği görülebilir⁶. Dolayısı ile bu metin Karamanlıca bir eser olmayıp sadece Grek harfleri ile yazıya geçirilmiş Osmanlı Türkçesi metni olarak ele alınmalıdır. Karamanlı ağzına dayalı eserler, 18. yüzyılda yazılmaya başlanmış, 19. yüzyılda matbaanın faaliyetlerinin gelişmesiyle artarak devam etmiş, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında ise, en yoğun dönemini yaşamış, nüfus mübadelesi ile de sona ermiştir. Başlangıçtaki eserler daha çok dinî metinler olmakla birlikte, 19. yüzyılın ortalarından itibaren din dışı konuların işlendiği eserler görülmektedir. 19. yüzyılın ilk yarısında dinî içerikli metinlerin özetle, tefsirler, Ortodoks Hristiyanlara din bilgileri veren akait, ilmihal, ibadet, vaaz kitapları, ölüm, kıyamet günü, cennet, ceennem konuları üzerine düşünceler içeren kitaplar, İncil çevirileri vb. türden oldukları söylenebilir. J. Eckmann, Karamanlı edebiyatını 1718 yılında yazılan, bazı bölümleri Rumca olan 170 sayfalık *Gülzar-ı İmani Mesihî* adlı kitap ile başlatmaktadır. Bu eserin 1743’te Amsterdam’da 1883’te ise İstanbul’da basılmış iki çevirisi daha vardır (Ekşi, 2015a; 968). Bunun yanında Karamanlıca yazılan 18. yüzyıldaki din dışı ilk metin 71 atasözünden meydana gelen *Zahiti Fakir Methodios Rahip Halkın Ağzında Solilenilen İspk Turkigiul İmpare Kelamleri...Zapt Eyleti* adlı eserdir. Bu eser, Karamanlı-Türk halk kültürü ve folkloru bakımından büyük önem arz etmektedir. 18. yüzyılın ilk yarısında 2 metin, ikinci yarısında ise 14 metin yayımlandığı görülmektedir. Karamanlı edebiyatında 19. yüzyılda yazılan ilk din dışı eser ise *Aleksandros Makedonialı Büyük İskender Risalesi*’dir (Balta, 1998: 16). 19. yüzyılda alışılagelen dinî içerikli

6 *İtikatname* metninin Latin harflerine aktarılmış bir örneği için bk. Fehmi DİNÇER, (2011). “1584 Yılında Karamanlıca Alfabe İle Yazılmış Bir İtikatname” *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri. 16-19 Kasım 2011. C.3.* (Ed. Adem Öger). Nevşehir Üniversitesi Yayınları, s. 173-194.

düzyazı metinlerin yanı sıra, devrenin ilk yarısında nazım tarzında yine dinî içerikli çeviriler de görünmeye başlamıştır (Yüce, 2010: 160). Dinî nitelik taşımayan kitaplar içerisinde kültür kitapları, hukuk kitapları, lügatler, Köroğlu hikâyeleri, Nasreddin Hoca hikâyeleri, Tuhaf ve Gülücek menkıbeleri, atasözleri, Şah İsmail ve Âsık Garip hikâyeleri gibi metinler yer almaktadır.

Karamanlıca hikâye, roman, masal türlerinde eserlerden başka, ders kitapları, tüzükler, çek, senet, fatura, reklamlar, kullanma kılavuzları, para ve pullar, müzik kitapları, piyango biletleri gibi Karamanlıca yazılmış metinler bu dil ile meydana getirilen edebî türlerin çeşitliliğini göstermektedir (İbar, 2010: 6-82). Bu eserlerden başka, Karamanlı edebiyatını oluşturan eserler içinde gazetelere ve dergilere de rastlanmaktadır. Bu gazete ve dergilerden en ünlüleri Evangelinos Misailidis'in çıkardığı *Gazeta-yı Anatoli* daha sonraları *Yeni Anadolu* ve *Asia* gazeteleridir. *Gazeta-yı Anatoli* Grek harfli ilk Türkçe gazetedir ve 1914 yılına kadar yayımda kalmıştır (Soysü, 1992: 184). Bundan başka *Anatoli ve Afıtap*, *Aktis*, *Areti*, *Kukirikos*, *Mekteb-ül Fünun-i Meşriki*, *Mikra Asia*, *Pelsaret-il Maşrik*, *Fitne*, *Zembur*, *Şark*, *Terakki* gazeteleri de önemli gazeteler arasındadır (Balta, 2010: 123-129; Yüce 2010: 161). Bunların dışında, çocuklar için de birtakım Karamanlıca süreli yayınlar çıkartılmıştır. Bunlardan en önemlisi *Kitab'ı Mukaddes Şirketi* tarafından çıkartılan *Angeliaforoz* dergisidir. İbar (2010), bu derginin, Osmanlı Devleti sınırlarında yaşayan en az dört Hristiyan cemaatin her birinin kendi dillerinde yayımlandığını belirtmektedir (22). Ayrıca *Çocuklara Arkadaş*, *Cesika'nın İlk Duası*, *Çocukların Talimi İçin Can Üzerini Mükâleme*, *İki Kuzucuk*, *Küçük Eleni* ve *Küçük Yosif* gibi dergiler de çocuklar için çıkartılan süreli yayınlar arasında sayılabilir (İbar, 2010: 18). Mübadele ile Yunanistan'a gönderilen Karamanlılar tarafından çıkarılan aynı zamanda Karamanlı edebiyatının son ürünleri arasında sayılan eserlerden biri *Muhacir Sedası* dergisidir. *Prosphygikaa Phona*, *Mohacir Sedası (Mültecinin Sesi)* dergisi Yunanca ve Karamanlıca olarak 1924-1926 yılları arasında yayımlanmıştır (İbar, 2010; 26).

Karamanlıca yazılmış basılı eserlerin dışında, Karamanlı nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerlerde, Karamanlılar tarafından Grek alfabesiyle yazılmış mezar taşlarına, hamam, çeşme, ev ve kiliselerin duvarlarına yazılmış kitabelere de rastlanmaktadır. Demir (2010), bu eserlerde büyük boyutta Türk dili, tarihi ve kültürü ile ilgili bilgilerin saklı olduğunu söyleyerek kitabelerin önemine vurgu yapmıştır (4). Bu eserleri toplu olarak yayımlayan çalışmalar olmamakla birlikte, Semavi Eyice (Eyice, 1975-1980), Gürsel Korat (Korat, 2003: 56-70), Osman Fikri Sertkaya (Sertkaya 2004: 1-21), Necati Demir (Demir, 2010: 3-23), Doğan Demirci (Demirci, 2014: 155-176), Cemal Ekin (Ekin, 2017: 221-241) gibi araştırmacıların bu konuda bazı makaleleri yer almaktadır. Kısa olan bu kitabeler, genellikle Grek alfabesiyle, bazen de Grek ve Arap alfabeleriyle birlikte yazılmıştır. Bazı kitabelerin Grek alfabesinin yanı sıra Arap alfabesiyle de yazılmış olması, hem Karamanlıların Arap alfabesini bildiklerini hem de kitabelerin Anadolu'daki Müslüman Türklere de hitap ettiğini göstermektedir. Karamanlıca kitabelerin en dikkat çekici özelliklerinden biri, alfabedeki harflerin kitabeden kitabeye farklılık göstermesidir. Diğer bir ifadeyle kitabeler arasında harflerin gösterimi konusunda birlik yoktur. Yine kitabelerin, Osmanlı Türkçesi tesirinde kalmış olan Karamanlıca metinlerden farklı olarak, Karamanlı ağzını en iyi yansıtan

metinler olduğu söylenebilir (Ağca, 2006: 12). Lozan Antlaşmasının imzalanması, Karamanlı Edebiyatının sonunu hazırlamıştır. Karamanlıca en son örnekler Selanik ve Drama'da basılmıştır (Balta 2014: 105)⁷. Karamanlı edebiyatı, 1935 yılında Baf'ta (Kıbrıs) yayımlanan *Dua Kitabı* ile sona ermiştir (Eckmann, 1991: 36; Balta, 1998: 5). Karamanlıca kitaplar sadece Karamanlılar tarafından değil, kendileri gibi Hristiyan olan Gagavuzlar tarafından da okunmuştur.

3. Karamanlıca Yazılmış Metinlerin İmla Hususiyetleri ve Ses Boşluğu Meselesi

Bir dilin sözcüklerinin, herhangi bir alfabe yardımıyla yazıya geçirilme şekli ortaya koyan uygulamalar bütününe imla adı verilir. Her ne kadar imla, standartları belli bir uygulama ve kurallar bütünü olarak algılansa da bunun aksini gösteren pek çok örnek vardır. Karamanlıca metinler imla konusunda yukarıdaki tanımları doğrular nitelikte epey özellik sunmaktadır. Karamanlıcanın pek çok yönden İç Anadolu ağızına yakın hususiyetler sergilediğini, imlanın klasikleşmesiyle⁸ birlikte daha geç tarihli metinlerde ise Osmanlı Türkçesinin tesiri altında olduğunu yukarıda belirtmiştik. Eckmann, Karamanlı ağızıyla yazılmış eserleri⁹ dil özelliklerine göre üç gruba ayırmıştır.

1. Doğrudan doğruya standart Osmanlı Türkçesi ile yazılmış eserler: Bu tür eserler aslen Arap harfleriyle yazılmış Osmanlı Türkçesi metinlerinin Grek harflerine aktarılmış şekilleri olduğu için telaffuz ve imlâsı Osmanlı Türkçesi ile aynıdır. Bu tür eserlerin imlâ ve cümle kuruluşları standart yazı dilinden farklı değildir. Transkripsiyon sistemleri çoğunlukla doğru olduğu ve Grek alfabesinin bir özelliği olan vurgu işaretlerinin yerinde kullanıldığı ölçüde son derece yararlıdır. Dolayısıyla bu tür eserler, Grek alfabesiyle yazılmış olsalar da Karamanlı ağızını yansıtmazlar.

2. Halk unsurları ile az çok karışık bir yazı dili ile yazılmış eserler: Bu eserlerin bir kısmı, standart yazı diline yakın olmakla birlikte Anadolu ağızlarına ait bir takım ses özellikleri de içerir. Bu tür metinlerde kelimelerin hangi şekilde yazılacağı konusunda birlik oluşmuş değildir. Kelimelerin farklı şekillerde yazılışları, yalnız ayrı eserlerde değil aynı eserde hatta eserin aynı sayfasında bile görülmektedir. Bu gruptaki metinleri Eckmann 3'e ayırmıştır.

a) Dili edebî Türkçeye yakın olmakla beraber halk ağızlarına ait birtakım fonetik hususiyetler (ünlü uyumu eksiklikleri: *anler, arzuler, oğlı, günü, yoktur, oldu, kurtul-, bulın-, doldur-, kalup, yetişüp, nufuzlu*; e ~ i seslerinin yazımında değişkenlik: *et-, de-, eşit-, ver-, gece ~ it-, di-, işit-, vir-, gice*; ses boşluğu: *bean, tesmie*, tektük benzeşme ve aykırılışma hâdiseleri: *şehir, mimkin, muhasere* vb.) ihtiva eden metinler. Bundan

7 Balta'ya göre elde bulunan Karamanlı Türkçesi son eser 1929 tarihli "Rüya Kitabı ve Yıldızname"dir. Ancak Balta'nın bibliyografyasında 1935 yılında Kıbrıs'ta yayımlanmış bir dua kitabı da yer almaktadır, bu kitabın varlığı 27 Mart 1936 tarihli bir dergiden öğrenilmiştir ve J. Eckmann'a göre bu yayımlanmış son Karamanlıca kitaptır. M. G. Miller ise son yayın olarak Papa Ioannikos'un "Yerusalim'in Ziyaretname'si"nin 1933 tarihli yeniden basımını göstermiştir (Ekşi, 2015a; 969).

8 Karamanlıca imlanın ölçünlü hale gelmesinde Mukaddes Kitap Şirketi'nin (American Bible House) önemli bir payı vardır. 1830 ile 1840 yılları arasında Atina'da yayınlanan mukaddes kitap tercümelelerinde kullanılan bu imla (Atina Usulü) sonraları Karamanlıca metinlerin ölçünlü imlâsı haline gelmiştir.

9 Eckmann, 1756 ile 1818 yılları arasında basılmış sekiz Grek harfli Türkçe kitabı dayanarak Karamanlıca metinleri tasnif etmiştir.

başka Anadolu Hristiyanlarına Yunancayı öğretmek amacıyla Türkçe kısmı da Yunan harfleriyle yazılan lügatler de bu gruba dâhil edilmiştir. Bu lügatler esas itibariyle edebî dille yazılmış olmakla beraber, bazı ağız hususiyetleri ile ağızlara mahsus tek tük kelimeleri de ihtiva etmektedirler.

b) Bu gruba dâhil metinler a grubunda temas edilen hususiyetlerden başka, yalnız Karamanlıca metinlerde rastlanan bazı hususiyetler de göstermektedir: Arapça isim ve sıfatlara {-Ik} ve {-I} eklerinin getirilmesi: *aflık, mübarekli*; Arapça sıfatlardan {-sIz} ekiyle sıfatın olumsuzunun teşkili: *mimkinsiz 'imkânsız'*; yardımcı fiil olarak 'edilmek' ve 'olunmak' yerine olmak: *icra ol-, cem ol-* 'toplanmak'; nadiren Türkçe veya Farsça kelimedden Arapça eklerle kelime teşkili: *variyet 'varlık', serbestiyet ~ selbeziyet 'serbestlik'* vb.

c) Bu metinlerde ağız hususiyetleri bundan evvelki gruplara nispetle daha çoktur. Ancak söz dizimi Türkçenin söz diziminden büyük farklar göstermemektedir.

3. Karamanlı halk dili veya ona çok yakın bir dille yazılmış eserler: Bu gruptaki eserlerin dili Karamanlı ağzının özelliklerini bütünüyle yansıtır (1950; 168).

Bu gruplandırma Karamanlıca metinlerin imlası konusunda söz söylerken her zaman göz önünde bulundurulması gereken bir ölçüttür. Karamanlı edebiyatı, özellikle doğrudan doğruya standart Osmanlı Türkçesi kullanılarak yazılmış metinler haricinde, kuralları belli bir yazı dili olmaması hasebiyle ortak bir yazım birliği ortaya koymamaktadır. Burada neredeyse her Karamanlıca metnin kendine mahsus bir yazımı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bölgeden bölgeye ve kişiden kişiye harflerin kullanımları, stilleri ve ses değerleri değişiklik göstermektedir. Bu bakımdan bazen sadece bir bölgede kullanılan ve o bölgeye has yazı stiline rastlanabilir. Standart bir yazı dili özelliği göstermeyen Karamanlı Türkçesi metinlerinin pek çoğu tercüme eser oldukları için bu metinler genelde mütercimlerinin dil ve imlâ konusundaki tercihlerini yansıtmaktadırlar. Bunun yanında mütercimlerin farklı coğrafyalarda, farklı zamanlarda yaşamış olmaları onların kendi aralarında da bir birlik oluşturmamalarına sebep olmuştur. Korat (2003), Karamanlı Türkçesinde yazım birliğinin olmayışını, kurumsal bir eğitimin olmaması, bireysel çabalar ile öğrenilme yöntemi, Türkçe seslerin Grek alfabesindeki sınırlı işaretlerle karşılama zorunluluğu, her editör veya yayınevinin kendi sistemini geliştirmesi gibi nedenlere bağlamaktadır. Yazıcılar, genellikle kendilerine göre doğru, kolay ve ihtiyaca cevap veren imla sistemini benimsemişlerdir. Ayrıca Osmanlı yazısının getirmiş olduğu birtakım belirsizlikler ve kelimelerin çeşitli telaffuzları da bunda etkindir. Bunun yanında metinleri yazıya geçirenlerin esas gayesinin, ortaya koydukları eserlerin dil ve üslubundan ziyade mevcut metnin içeriği olması, imla ve dil bilgisi kaidelerinin geri planda kalmasına neden olmuştur. Bu yüzden yazıcılar hitap ettikleri topluluğun kendilerini anlayabilecekleri sade ve anlaşılır bir dil kullanmış, kitapları okunması için değil dinlenilmesi için kaleme almışlardır.

J. Eckmann'dan bu yana Karamanlı ağzı ile yazıya geçirilmiş metinler üzerine yapılan incelemelerin imla ve ses bilgisi bölümlerinde "ses boşluğu" tabiri ve müteradifleri yer alır olmuştur. Bu terimin, Eckmann'ın yapmış olduğu tasnif göz önüne alındığında

yalnız 2. ve 3. maddelerin kapsamına giren metinler için söz konusu olduğunu bir kez daha belirtmekte fayda var. J. Eckmann, *Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica* adlı incelemesinde imla hususiyetleri bölümünde ses boşluğu başlığı altında bir takım örneklemelemlerde bulunmuştur (1950; 182). Ona göre ses boşluğu diğer adıyla hiatus, /ğ/, /h/, /y/, ayın ve hemze seslerinin düşmesi ile meydana gelen bir hadisedir. İlgili bölümde Eckmann, ses boşluğu konusunda herhangi bir tanımlama yapmamış, metinlerden tespit ettiği örnekleri vermekle yetinmiştir (Eckmann, 1950; 183). Eckmann'ın ve diğer araştırmacıların tespit ettikleri birkaç örneği konunun anlaşılması adına burada vermek yerinde olacaktır:

/ğ/ ses birimi: *παῖçλα-*, *baiçla-* “bağışla-“; *ντεῖσιπ-*, *deiçtir-* “değıştir-“; *γῖτ*, *yiit*; “yiğit”; *ερμαανῖ*, *ermaanı* “armağanı”...

/y/ ses birimi: *γχιεῖχ*, *geik* geyik; *κοῖν*, *koin* “koyun”; *σιαχ*, *siah* “siyah”; *γχιοντεριουρτζ*, *gönderiouruz* “gönderiyoruz”...

/h/ ses birimi: *καπαατ*, *kabaat*; *καβατ*, *kabahat*; *σααπ*, *saap*; “sahip”...

ayın: *ἡθαατ*, *itaat*; “ita’at”; *τçεμαετ*, *cemaet*; “cema’at”; *μενφαατ*, *menfaat* “menfa’at”...

hemze: *ναῖλ*, *nail*; “na’il”; *τεçούφ* *teessüf* “te’essüf”...

Türkiye’de Karamanlı Türkçesi üzerine yapılmış çalışmalarda Eckmann’ın bu tespiti, adlandırma ve konuyu ele alış biçimindeki küçük farklılıklara rağmen sürdürüle gelmiştir. Örneğin, Kılıçarslan¹⁰ (2012), Öner¹¹ (2014) ve Özgül¹² (2015) ortaya koydukları çalışmalarında meseleyi “ünlü çatışması” olarak değerlendirmişlerdir. Köremezli¹³ (2009) ve Ataş¹⁴ (2018) konuyu “ünsüz düşmesi” bahsinde incelemiştir.

Kahya¹⁵ (2003), Sel¹⁶ (2014), Altundaş¹⁷ (2016) ve Alpay¹⁸ (2018) bizzat “ses boşluğu” ibaresini kullanırken Ekçi¹⁹ (2015b) “ünlü birleşmesi”, Kaya²⁰ (2016) ise

10 Mustafa, KILIÇARSLAN. (2012). *Grek harfli Türkçe Ahd-i Cedid Üzerinde Dil İncelemesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

11 Seda, ÖNER. (2014). *Grek Harfli Türkçe “Esopos’un Kıssadan Hisse Almaya Mahsus Meselleri” (Giriş-Metin-İnceleme-Sözlük/İndeks-Tıpkıbasım)*. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

12 Adalet Gül, ÖZGÜL (2015). *Karamanlıca Bir Eser: 1914 Nevşehir Salnamesi Ürgüp Başlıklı Kısımın Ses Bilgisi*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir.

13 Buket, KÖREMEZLİ. (2009). *Karamanlıca Yazılmış İlk roman Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş Üzerinde Dil İncelemesi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.

14 Osman, ATAŞ. (2018). *Karamanlıca Nasrettin Hoca Kitabı*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

15 Hayrullah, KAHYA. (2003). *Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi*. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

16 Pınar, SEL. (2014). *Karamanlıca Sihhetin Sırrı Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

17 Uğur, ALTUNDAŞ. (2016). *Karamanlıca Hazreti Yusufın Ömrünün Naklieti Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

18 Gündoğan, ALPAY. (2018). *Karamanlıca Aleksandros Makedoniali Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli.

19 Pelin, EKŞİ. (2015). *Örnek Metinler Çerçevesinde Karamanlı Türkçesinin Grameri*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

20 Perihan, KAYA. (2016). *Karamanlı Türkçesi Üzerine Dil Çalışması: “Yenovefa Hikayesi”* (Çeviri Yazı - Dil

“diftonglasma” başlığı altında konuyu ele almışlardır. Kılıçarslan (2012), Öner (2014) ve Özgül (2015)’ün kullandığı “ünlü çatışması” teriminin, hiatus olayına Türkçe karşılık bulmak adına türetilen karşılıklardan biri olduğu, Türkçe dil bilimi terimlerine bakılarak kolayca anlaşılabilir. Bu bakımdan bu iki araştırmacı incelemelerinde bizzat ses boşluğu ifadesini kullanan Kahya (2003), Sel (2014), Altundaş (2016) ve Alpay (2018) ile özdeşleşir. Köremzeli (2009) ve Ataş (2018)’in adı geçen ses olayını “ünsüz düşmesi” olarak adlandırması, kanaatimizce hatalıdır. Çünkü Türkçe üzerine yazılan gramer çalışmalarında “ünsüz düşmesi” bahsinde ele alınan örnekler bakıldığında, bu örneklerde heceyi oluşturan seslerin dizge yapısının değişmediği görülür. Yani çeşitli nedenlerle bir ünlü ve bir ünsüz arasında kalan ünsüzün ortadan kaybolmasına ünsüz düşmesi adının verildiği görülmektedir. Korkmaz (1992), *Gramer Terimleri Sözlüğü*nde bu noktaya dikkat çekmiş ve parantez içerisinde, bir ünsüzden önce gelen ibaresini not düşmüştür (162). Bu açıdan Karamanlca metinlerde ses boşluğu olarak adlandırılan örneklerde meydana gelen iki ünlünün yan yana gelme hadisesi ünsüz düşmesi olarak adlandırmayacaktır. Ekşi (2015b) ve Kaya (2016) ise aynı şeyi farklı dillerdeki terimler ile ifade etmişlerdir. Araştırmacıların kullandığı terimler, olayı diğer kullanılan terimlere göre daha iyi ifade ettiği açıktır. Ancak Karamanlca metinlerde görülen örnekler kanaatimizce bir ses olayı olmaktan öte birer yazım ve/veya okuma kusurudur.

Türkiye’de yayımlanmış gramer terimleri sözlüklerinde, “ünlü çatışması”, “ünlü çarpışması” gibi adlarla da ifade edilen “ses boşluğu” olayı, söz içinde veya birbirini durak olmadan izleyen sözcükler arasında iki ünlünün yan yana gelmesi ile oluşmaktadır. (Karaağaç, 2013; 832; Vardar, 2007; 207). Bu ses olayının, söz içerisinde meydana gelen iç ses boşluğu ve iki kelimenin yan yana gelmesi sonucu oluşan dış ses boşluğu olmak üzere iki türü mevcuttur. Karaağaç (2013), bir hecenin oluşması için tek bir ünlünün yeterli olacağını bu nedenle ses boşluğu sonucu meydana gelen iki ünlüden ya yarı ünlü + ünlü (va, ya vb.) ya ünlü + yarı ünlü (av, ay vb.) ya da yarı ünlü + ünlü+ yarı ünlü (vay, yav vb.) veya uzun ünlüyü anlamamız gerektiğini belirtmiştir (832). Ayrıca Karaağaç, hiçbir dilde iki ünlünün yan yana gelmediğini belirtmiş, bazı dillerde yarı ünlülerin yazıya geçirilmemesi, ünlü ile yarı ünlünün aynı harflerle işaretlenmesi iki ünlünün yan yana geliyor gibi görünmesine neden olmuş olabilir ifadesini kullanmıştır (Karaağaç, 2013; 485). Buradan hareketle Türkçe için iç ses boşluğu olayında yardımcı ünsüzlerin²¹, dış ses boşluğu olayında ise bazen /y/ yardımcı sesinin çoğunlukla ise ünlü birleşmesinin²² bu olayı önlediğini ifade edebiliriz. Korkmaz, ise bu durumda ünlülerden birinin düşeceğini belirtmiştir (1992; 159). İlker, ise ana dil kullanıcılarının bu sorunu tek ve uzun bir ünlüye çevirme, iki ünlü arasına bir ünsüz ilave etme veya bunları bir ünlü için harcanan sürede aynı nefes ve ses aralığında söyleme yöntemleriyle ortadan kaldırdığını ifade etmiştir (2017; 91). Görüleceği üzere ses boşluğu diğer adıyla hiatus, Türkçe için fonolojik olarak tartışmaya açık bir konudur. Hadisenin bu durumu, Genelde Türkçe özelde Karamanlca gibi ses uyumu açısından son derece ileri bir dil için konuyu etrafıca ele almayı gerektirir.

İncelemesi – Dizin). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

21 Örneğin; yürü-y-üş > yürüyüş; oyna-y-an > oynayan; oku-y-acak > okuyacak; baba-sı-n-a > babasına; ev-i-n-e > evine...

22 Örneğin; ne asıl > nasıl; ne edeyim > nideyim; ne yapayım > napayım; gece-idi > geceydi...

Karamanlıcının İç Anadolu ağzına yakın olduğunu, konuşma dilinin fonetik özellikleri, erken dönemde Orta Anadolu ağzıyla, geç dönemde ise Osmanlı Türkçesi ile benzeşmekte olduğunu yukarıda dile getirmiştik. Bu hususta Özkan, kaybolmakta olan Karamanlı ağzının kesin olarak İç Anadolu Türkçesi ağzı olduğu sonucuna varmıştır (2013, 14). Ağca, ise bu dilin özellikle Orta ve Güney Anadolu ağızlarıyla benzerlik gösterdiğini bunun yanında Kıbrıs ve Balkan ağızları ile de örtüştüğünü dile getirmiştir (2010; 85). İç Anadolu bölgesi ağız hususiyetleri göz önüne alınıp, araştırmacıların ses boşluğu hadisesi başlığı altında tespit ettiği sözcükler bu ağız bölgesi özellikleri içerisinde tekrar ele alındığında söz konusu sözcüklerin ses boşluğu ifade etmediği görülebilir. Karahan, Anadolu ağızlarını sınıflandırdığı çalışmasında Konya, Karaman, Nevşehir vd. bölgesini Batı grubu ağızlarının XIII. ve IX. alt grubunda değerlendirmiştir. Bu alt grupların ağız özelliklerine bakıldığında araştırmacıların ses boşluğu olarak değerlendirdiği bir takım örneklerin “hece kaynaşması” başlığı altında ele alındığı görülmektedir (2014; 176-177). Araştırmacıların özellikle kişi ve zaman eklerinin eklenmesinde kullanılan /y/ sesi ile ve hal eklerinin eklenmesinde kullanılan /y/ ve /ğ/ sesleri ile ilgili tespit ettiği örneklerin çoğunluğu oluşturduğu görülür. Bu bakımdan incelemelerinde Kahya, *etmееcek* “etmeyecek”, *etmeesin* “etmeyesin”, *vereim* “vereyim”, *dışarıa* “dışarıya” (2003; 41) ve Alpay, *gönderioruz* “gönderiyoruz”, *gidiorum* “gidiyorum” (2018; 19) sözcüklerinde ses boşluğu olayı olduğunu tespit etmişlerdir. Ancak Karahan, bölge ağızları ile ilgili “*y ünsüzü yarı ünlü karakteri ile yakınındaki ünlülerin bünyesinde eriyip düşebilen bir sestir. Kelime içinde kök veya gövde ile ek-fil ve ile edatı arasında, ünlü ile biten fiillerle gelecek zaman ekinin bağlantı noktasında, +lAyIn ve teklik birinci şahıs emir ekinde yanındaki ünlü ile birlikte düşerek hece kaynaşmasına sebep olmaktadır*” demektedir (2014; 132). Burada *gademäcen* örneğini veren Karahan, ses boşluğundan ziyade uzayan ünlü ve hece kaynaşması olaylarının meydana geldiğine dikkat çekmiştir (2014; 133). Bunun yanında, çalışmalarda ses boşluğu için tespit edilmiş pek çok örnek Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerdir. *Sanien* “saniyen”, *siaset* “siyaset”, *ehemmiet* “ehemmiyet”, *şei* “şeyi”, *ehtiar* “ihtiyar”, *niaz* “niyaz”, *eziyet* “eziyet” vb. Bu sözcüklerde düşen sesin /y/ olduğu görülür. /y/ ses biriminin yarı ünlü olduğu ve erimeye yatkın bir ses olduğu bilinir. Özellikle ince iki ünlü arasında kalan /y/ sesi telaffuzda duyulmayacak şekilde sesletilir. Nitekim verilen örnekte /y/ sesinin kalın iki ünlü arasında kaybolduğu yalnızca bir örnek görülür²³. Bu durumda bu gibi örneklerde bir /y/ ses biriminin oluşturduğu ses boşluğundan değil yanındaki ünlünün ses değeri ile karışmış bir /y/ ses biriminden bahsedilmelidir. Muhtemelen yazıcı duymadığı bu ses değerini yazıya geçirmemiştir. Bu ihtimali /ğ/ ses birimi için tespit edilmiş örnekler desteklemektedir. *başla-* “bağışla-“, *konaina* “konağına”, topraa “toprağa”, dostluu “dostluğu” (Eckmann, 1950; 182) örneklerinde yazıcının bu ses birimi duymadığı ve dolayısıyla yazıda işaretlenmediği anlaşılmaktadır. Uysal, Karaman ili ağızlarını konu edindiği çalışmasında iki ünlü arasında kalan /-f-/ , /-g-/ , /-h-/ , /-k-/ , /-n-/ , /-r-/ , /-y-/ seslerinin tonlulaşım eridiğine dikkat çekmiştir (2009; 120). Çalışmada Uysal’ın *bārin* “baharın”, *baslālim* “başlayalım”, *yaptımız* “yaptığımız” biçimlerindeki örnekleri

23 Kahya (2003) *dışarıa* “dışarıya” sözcüğünün Kahya’nın çalışmasında hangi Grek işaretleri kullanılarak yazıldığı anlaşılabilir. Muhtemeldir ki, /l/ ses birimini karşılayan işaret yani ita, /y/ ses birimini karşılayan işaret ile aynıdır. Bu bakımdan yazıcı tekbir işaret kullanmış ve bunu iy diftongu olarak işaretlemeye çalışmıştır.

uzunluk olarak gösterdiğine dikkat edilmelidir (2009; 120). Karamanlıca metinlerde karşımıza çıkan bu hadise okuma yazma becerisi yeterince olgunlaşmamış günümüz vatandaşları için de geçerlidir. Nitekim mağara yerine “mara”, bahçe yerine “baçe”, bağcık yerine “bacık” oğlan yerine “olan” maşallah yerine “maaşallah/maşaallah” vb. yazılışlarla günümüz okuru her an karşılaşabilmektedir. Ayrıca ses boşluğu hadisesinin ortaya çıktığı örnekler için tespit edilmiş yukarıdaki kelimelerde şu husus da gözden kaçırılmamalıdır. Bu kelimelerin yazımında Grek alfabesinde kullanılan /ɪ/, /i/, /y/ hatta /ğ/ ses birimlerine karşılık gelen işaretlere dikkat edilmelidir. Bu işaretler /ɪ/ ve /i/ için H, η, ῥ, ῑ, ΐ, ῕, ῗ (ita) ve I, ι, ῖ, Ὶ, ῜, ῞ (iota) harfleridir. /y/ ve /ğ/ ses birimleri için ise durum biraz daha özeldir. Bu ses birimler Grek alfabesinde γ (gamma), ῖ, η (ita) harfleri ile karşılanmaktadır. İta işaretinin adı geçen hem ünlü hem de ünsüz harfi birlikte karşıladığı gözden kaçırılmamalıdır. Bu bakımdan bu gibi örneklerde işareti iy, iy şeklinde alçalan diftong, yı ve yi şeklinde de yükselen diftong gibi sesletmek yanlış olmayacaktır. Nitekim Alpay, ilgili çalışmasında sözcük içinde ῖ harfinin /-y-/ sesini karşılamak için kullanıldığına vurgu yapmıştır. “Bu harfin, ι (ioda) harfi ile harfin üzerine konan iki noktadan oluştuğu açıktır. Yunancada ünlü harfleri karşılamak için müstakil harflerin yanında εῖ, αῖ, οῖ, υῖ gibi birleşik harflerin kullanımı söz konusudur. Bu harflerde vurgu işareti ioda harfinin üzerinde yer alır ve ilk harfin ses değerinden daha ince okunması gerektiğini göstermeye yarar. İşte ι (ioda) harfinin üzerine konan iki nokta εῖ, αῖ, οῖ, υῖ ünlülerinden, αῖ (ay), εῖ (ey), οῖ (oy, öy), υῖ (uy, üy) hecelerini ayırmaya yarar” demektedir (2018; 33). Ayrıca ῖ işareti hakkında, bu işaretin /-yı-/ , /-yi-/ hecesini karşılamak için kullanıldığını tespit etmiştir. Buradan hareketle bu işaret ile yazılmış kelimeler daha dikkatli okumalıdır.

Tabiat “tabi‘at”, *taahhüd* “ta‘ahhüd” *teessüf* “te‘essüf” (Kaya, 2003; 23) gibi sözcüklerde durum tamamıyla farklıdır. Bu sözcüklerde yer alan Türk hançeresine uygun olmayan ayın ve hemze ünsüzleri sesletimde çıkarılamamaktadır. Türkçeye yabancı olan bu ünsüzlerin yazıya geçirilmemiş olması ünsüzün çevresindeki ünlülerin yan yana gelmesine neden olmaktadır. Ancak bunlar yazımdan kaynaklanan aldatici unsurlardır.

Sonuç

Karamanlı ağzının İç Anadolu bölgesi ağzına dayalı bir ağız olduğu bu metinler üzerine yapılmış hemen hemen her çalışmada belirtilir. Ancak Karamanlıca metinler üzerine yapılmış incelemelerde ses boşluğu olarak değerlendirilen örneklerin Karaman bölgesi ağzı üzerine yapılmış çalışmalar ile örtüşmediği görülür. Eckmann’dan bu yana ayın ve hemze seslerini hariç tutmak şartıyla ses boşluğu olarak tespit edilmiş her örnek yeniden gözden geçirilmelidir. Neden Eckmann’ın tasnifinde a grubuna giren metinler içerisinde ses boşluğu hadisesine dâhil edilebilecek örneğin olmadığı dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu noktayı dikkate aldığımızda meselenin yazıcıların yazıya geçirme tercihlerinden kaynaklandığı açıktır. Bu bakımdan /y/, /ğ/ ve /h/ gibi akıcı, yarı ünlü nitelikli seslerin yazıya geçirilirken duyulmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu hususu, aynı kelimelerin bazen söz konusu seslerin yazılmış biçimlerinin yer aldığı *afiet* ~ *afiyet* “afiyet” (Sel, 2014; 30), *emniet* ~ *emniyet* (Altundaş, 2016; 50), *tain ed-* ~ *tayin ed-* “tayin et-“, *daima* ~ *dayima* “daima” *ehtiar* ~ *ehtiyar* ~ *ehdiyar* “ihtiyar”,

eziyet ~ eziyet “eziyet” (Kahya, 2003) gibi örneklerin mevcudiyeti doğrular niteliktedir. Ayrıca /I/ ve /y/ seslerinin Grek alfabesinde aynı işaretle karşılıyor olması söz konusu örneklerde ıy, iy, yı, yi gibi diftongların aynı işaretin bir kez kullanılması ile karşılaşmış olabileceğine dikkat edilmelidir. Bu bakımdan Karamanlıca metinler üzerine bundan sonra yapılacak çalışmalarda, ilgili sözcükler transkripsiyon yöntemine başvurulmasından dolayı (y), (ğ) biçiminde, duyulmadığı varsayılan sesin parantez içerisinde gösterilmesiyle ifade edilmelidir.

Kaynakça

- AĞCA, F. (2006). “Hristiyan Karamanlı Türkleri ve Karamanlı Ağzı Üzerine”. *Türkbilim. Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 11, s. 3-18.
- AĞCA, F. (2010). “Grek Harfli Karamanlı Türkçesi Metinlerinde –DXr Bildirme Ekinin Farklı Bir Fonksiyonu Üzerine”, *Türkbilim. Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 19, s. 76-86.
- ALPAY, G. (2018). *Karamanlıca Aleksandros Makedonali Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALTUNDAŞ, U. (2016). *Karamanlıca Hazreti Yusufın Ömrünün Naklieti Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ANZERLİOĞLU, Y. (2009). *Karamanlı Ortodoks Türkler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- ARISOY, Ö. (2002). “Millî Mücadeleye Varlarını Yoklarını Verdiler Ama Hristiyan Türkler Yunanistan’a Teslim Edildi”, *Tarih ve Düşünce Dergisi* 09, s. 30-38.
- ATAŞ, O. (2018). *Karamanlıca Nasrettin Hoca Kitabı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- BALTA, E. (1998). “Karamanlıca Kitapların Dönemlere Göre İncelenmesi ve Konularına Göre Sınıflandırılması”. (Tercüme: Üyepazarıcı, Erol). *Müteferrika* 13, s. 3-19.
- BERKOL, B. (1986). “133 Yıl Önce Yayımlanan Yunan Harfleri ile Türkçe Bir Robinson Crusoe Çevirisi”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi* 21, s. 135-158.
- DEMİR, N. (2010). “Türkiye’de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili”, *Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks* 2/1, s. 3-23.
- DEMİRCİ, D. (2014). “Isparta’da Bulunan Beş Karamanlıca Kitabının İncelenmesi”. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 32, s. 155-176.
- DİNÇER, F. (2011). “1584 Yılında Karamanlıca Alfabe İle Yazılmış Bir İtkatname” *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri. 16-19 Kasım 2011. C.3.* (Ed. Âdem Öger). Nevşehir Üniversitesi Yayınları. s. 173-194.
- DRYGA, I. M. (2007). “Ukrayna’daki Karamanlıca Yadigarları: Türk Dili Tarihine ve Araştırma Perspektiflerine Dair”, 1. Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi Sempozyumu Bildirileri (14 Eylül 2007), Ankara.
- ECKMANN, J. (1992). “Karamanlı Edebiyatı”. Çev. Rezan Kızıltan. *Türk Dünyası Edebiyatı I.* s. 20-38.
- ECKMANN, J. (1965). “Anadolu Karamanlı Ağzlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* VIII, s. 165-200.
- EKİNCİKLİ, M. (1990). *Türk Ortodoksları (Başlangıçtan Millî Mücadele Sonuna Kadar)*. Doktora Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

- EKŞİ, P. (2015a). “Karamanlı Türklerinin Dil ve Edebiyatları Hakkında Açıklamalı Bibliyografya Denemesi”. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10/8 İlkbahar 2015, s. 965-986.
- EKŞİ, P. (2015b). *Örnek Metinler Çerçevesinde Karamanlı Türkçesinin Grameri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERCAN, Y. (1991). “Osmanlı İmparatorluğunda Gayrimüslimlerin Ödedikleri Vergiler ve Bu Vergilerin Doğurduğu Sosyal Sonuçlar”, *TDAY Belleten* LV/213, s. 371-391.
- GÜMÜŞÇÜ, O. (1997). *XVI. Yüzyıl Laranda (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜNGÖR, H. (2002). “Türklerle Hristiyanlar Arasındaki İlişkilere Genel Bir Bakış”. *Dinler Tarihi Araştırmaları – III 2000. Yılında Hristiyanlık (Dünü, Bugünü ve Geleceği)*, Ankara: Dinler Tarihi Yayınları, s. 457-476.
- İBAR, G. (2010). *Anadolu Hemşehrilerimiz Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İLKER, A. (2017). *Manisa Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KAHYA, H. (2003). *Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- KARAAĞAÇ, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KAYA, P. (2016). *Karamanlı Türkçesi Üzerine Dil Çalışması: “Yenovefa Hikayesi” (Çeviri Yazı - Dil İncelemesi – Dizin)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KILIÇARSLAN, M. (2012). *Grek harfli Türkçe Ahd-i Cedit Üzerinde Dil İncelemesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KORAT, G. (2003). “Karanlıktaki Dil Karamanlıca”, *Atlas*, S. 125, İstanbul 2003, s. 56-70.
- KORKMAZ, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KÖREMEZLİ, B. (2009). *Karamanlıca Yazılmış İlk roman Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş Üzerinde Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖNER, S. (2014). *Grek Harfli Türkçe “Esopos’un Küssadan Hisse Almaya Mahsus Meselleri” (Giriş-Metin-İnceleme-Sözlük/İndeks-Tıpkıbasım)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- ÖZGÜL, A. G. (2015). *Karamanlıca Bir Eser: 1914 Nevşehir Salnamesi Ürgüp Başlıklı Kısımın Ses Bilgisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZKAN, N. (2013). “Karamanlı Türkçesi ve Orta Anadolu Ağızlarının Karşılaştırmalı Ses Bilgisi -Ünlüler-”, *Türk Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* 1, s. 1-27.
- SEL, P. (2014). *Karamanlıca Sıhhetin Sırrı Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SOYSÜ, H. (1992). *Kavimler Kapısı -I Lazlar, Yahudiler, Sudanlılar, Asurlar, Ermeniler, Hemşinliler, Çeçen-İnguşlar, Pomaklar, Gagauzlar, Karamanlılar*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- TONGAL, M. (2007). *Geçmişten Günümüze Karamanlı Türkleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü.
- TUNCEL, M. (2001). “Karaman”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi c.24. s. 444-447*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- UYSAL, İ. N. (2009). *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VARDAR, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- YÜCE, N. (2010). "Karamanlı Türkleri". İstanbul Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Dergisi 42, s. 155-164.